

A Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség 2024. évi vándorgyűlése

A Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség (MFLSZ) vándorgyűlésére 2024. augusztus 21–23. között került sor Miskolcon, ahol a rendezvény házigazdája a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár és Múzeum volt. Nagy örömünkre szolgált, hogy röviddel a tanévkezdés előtt megtekinthettük azt az egyedülálló beruházást, amelynek eredményeként egy felújított egyetemi közgyűteményi központ és egy vármegyei levéltár kapott méltó és korszerű elhelyezést.

A rendezvényt Vajda Tamás, az MFLSZ elnöke nyitotta meg, majd prof. dr. Horváth Zita, a Miskolci Egyetem rektora üdvözölte a megjelenteket, aztán dr. Szende László, a Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) Közgyűteményi Főosztályának vezetője mondott köszöntőbeszédet.

A megnyitót követően *Levéltári aktualitások* címmel kerekasztal-beszélgetést tartottunk, amelyen a KIM, az NKA Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma, valamint a társ-egyesületek (Magyar Levéltárosok Egyesülete, Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa, Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesülete, Fiala Levéltárosok Egyesülete) képviselői vettek részt. Tájékoztatást kaptunk a minisztériumi főosztály tevékenységéről, a pályázati lehetőségekről és a társszervezetek rendezvényeiről. A beszélgetést Vajda Tamás, az MFLSZ elnöke vezette.

Az ezt követő kerekasztal-beszélgetés során az egyetemi levéltárak jelenlévő vezetői számoltak be az elmúlt egy év eseményeiről és az elért eredményekről. A beszélgetésvezető Osváth Zsolt alelnök volt. Általánosságban kiemelendő, hogy a digitalizált levéltári dokumentumok digitális megőrzésére tagintézményeink egyre elterjedtebben használják az intézményi repozitóriumokat, ami az egyetemi közgyűtemények együttműködésének újabb sikeres példaként említhető. Az egyedi beszámolók közül kiemelendő a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen a Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program keretében zajló játéktervezési projekt. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem levéltára közzétette az ELTE Egyetemi Almanach elnevezésű adatbázist, amely az egyetemen 1635 és 1990 között oktató tanárok legfontosabb adatait tartalmazza. Hírt hallhattunk arról, hogy a konferencia előtt röviddel megjelent a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár *Trianon és a magyar felsőoktatás VI.*, valamint *Haza – szeretet – hűség: a soproni népszavazás elő- és utóélete* című kiadványai, amelyekben több tagtársunk is publikációval szerepel.

A vándorgyűlés első napját Beri Áron, a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Kar hallgatójának gitárkoncertje zárta, aki latin és klasszikus darabokat adott elő.

Szendi Attila főigazgató, a vándorgyűlés házigazdája előadást tart

Levéltárvezetői kerekasztal.
Dr. Kissné Havas Gyöngyvér
(Magyar Képzőművészeti
Egyetem Levéltára)
és Osváth Zsolt alelnök

(Kőmíves Tibor felvételei)

Látogatás az MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Levéltára új épületében

Augusztus 22-én a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár és Múzeum olvasótermében a vendéglátó intézmény vezetője, Szendi Attila főigazgató két előadást is tartott. Bemutatta azt a koncepciót, amely alapján az elkészült közgyűjteményi beruházás eredményeit kamatoztatni szándékoznak. Az első előadásban azt a lehetőséget ismertette, amely révén az egyetemi levéltárak az egyetemi döntéshozók által még inkább láthatóvá válhatnak. Ennek alapja az a szemlélet, hogy a levéltárak iratanyaga, az egyetem más hagyományos dokumentumgyűjteményeihez hasonlóan, olyan adatforrásként szolgál, amelyekre digitális szolgáltatások építhetők. A Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár és Múzeumban a tervek szerint kiépülő digitális infrastruktúra lehetővé teszi majd az ott őrzött dokumentumok ilyen célú hasznosítását.

Az egyetem tudományos adatvagyonának jelentős részét képezik a levéltári dokumentumok, a könyvtári repozitóriumokban összegyűjtött kutatási adatok, publikációk és disszertációk. Ezek őrzése, kezelése és szolgáltatása alapfeladata az egyetemi közgyűjteménynek, ám ezt a tényt fontos újra hangsúlyozni, hogy az egyetemek vezetői az új technológiák bevezetése alkalmával is számoljanak vele. Az intézményi adatvagyon egyben része a nemzeti tudományos és kulturális adatvagyonnak is. A Miskolcon megvalósult együttműködés révén ráadásul hozzáférhetővé válhat a vármegyei levéltár anyaga is, tovább bővítve a lehetőségeket.

Második előadásában Szendi Attila az adatvezérelt technológiákra, a mesterséges intelligencia, a gépi tanulás és a szöveganalízis alkalmazási lehetőségeire összpontosított. Olyan technológiákat mutatott be, mint a kézírásfelismerés, az OCR (optikai karakterfelismerés) optimalizálása, a beszédfelismerés, valamint az objektum- és alakfelismerés. Ezek az eszközök az adatfeldolgozást és a kutatási folyamatokat támogatják, lehetővé téve a levéltári anyagok gyorsabb és hatékonyabb feldolgozását. A mesterséges intelligencia alapú keresőfunkciók, a szemantikus keresés és az indexelés is még eredményesebbé tehetik az adatvagyon kezelését.

Az előadó külön figyelmet szentelt a nagy nyelvi modelleknek és a RAG (*Retrieval-Augmented Generation*) megoldásnak, amely lehetővé teszi, hogy a nyelvi modelleket a helyben őrzött digitális szövegtörzsekre tanítsák be, és ezzel intézményre szabott vagy szakterület-specifikus információ-visszakereső rendszert és ehhez kapcsolódva egy ChatGPT-hez hasonlóan működő szöveggeneráló alkalmazást hozzanak létre. Szendi Attila hangsúlyozta, hogy bár a levéltárak munkatársai nem informatikusok, elengedhetetlen, hogy e téren is tájékozottságot szerezzenek, képesek legyenek az új technológiák alkalmazására és a számítógépes szakemberekkel együttműködve informatikai feladatok megoldására. A levéltári adatok kutatási adatokként is értékesek, és az egyetemeken adott a lehetőség, hogy a tartalomgazda-levéltárak informatikusokkal együttműködve sikeres projekteket valósítsanak meg. Az előadás arra is felhívta a figyelmet, hogy a jövő levéltárai nem csupán történeti dokumentumok őrzői és szolgáltatói lehetnek, hanem aktív adatkezelő központok is, amelyek támogatják a tudományos kutatást és a digitális megőrzést.

A jövőbe tekintő előadásokat követően Kőmíves Tibor, a Miskolci Egyetem levéltárosa mutatta be a vándorgyűlés résztvevői számára az egykori selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia emlékeiből összeállított kamarakiállítását. A kiállított iratok

a Miskolci Egyetemi Levéltár, a tárgyi emlékek a Miskolci Egyetemi Múzeum, a könyvek a Selmeci Múzeumkönyvtár állományából származnak. Az egykori hallgatók életét egyrészt a tanulmányaikhoz kapcsolódó dokumentumok, a leckekönyv, a diploma és kéziratos jegyzetek, másrészt az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékén szereplő selmeci diákhagyományok jellegzetes dokumentumai, mint a baleklap, az emlékkönyv, tablókép, valéaszalag és a selmeci pipa mutatták be. Mivel a selmecebányai felsőoktatási intézmény kultusza nemcsak a Miskolci Egyetem, hanem a Soproni Egyetem, a Dunaújvárosi Egyetem és az Óbudai Egyetem Alba Regia Kara intézményi hagyományainak is alapja, több résztvevőnk is a szívéhez közel állónak érezte a kiállított anyagot.

Ezt követően Kis József, a Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Levéltára igazgatója és főlevéltárosa intézményi séta keretében bemutatta a vármegyei levéltár új épületrészét, amely modern elvárásoknak megfelelő környezetet biztosít a levéltári dokumentumok és szolgáltatások számára.

A szakmai előadások során P. Holl Adrien (állományvédelmi szakértő, RETÖRKI – Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár) tartott előadást. Bedő Dániel, a Tripont Kft. képviselője a közgyűjtemények digitalizálására specializálódott megoldásokat mutatta be. A cég kínálatában elérhető professzionális örökségvédelmi megoldásokat és szolgáltatásokat ismertette, amelyek segítségével a közgyűjtemények modern technológiai eljárásokkal őrizhetik meg és digitalizálhatják anyagaikat.

A bemutatókat követően szakvezetésre került sor a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár és Múzeum felújított és kibővített épületében, amely a Tudományos Adatelemző Módszertani Központ és a Levéltári Nyílt Kutatási Adatforrástár projekt keretében újult meg. Betekintést kaphattunk az intézmény megnyitását megelőző tennivalókba, és megismerhettük a központ régi és új szolgáltatásait.

Az esemény kiváló alkalom volt a felsőoktatási levéltárak szakembereinek találkozására, tapasztalatcserére és az aktuális szakmai kihívások megvitatására. Az ilyen rendezvények nagyban hozzájárulnak a levéltári munka fejlődéséhez és a szakmai közösség kapcsolattartásához. A sikeres szervezés anyagi hátterét a Nemzeti Kulturális Alaptól és a Nemzeti Együttműködési Alaptól elnyert pályázati támogatás és az ezeket kiegészítő MFLSZ-önerő teremtette meg.

Az MFLSZ következő vándorgyűlését 2025-ben Egerben tartja a Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesületével közösen. A tanácskozás témái között szerepel az egyházi fenntartású egyetemek levéltárainak helyzete, valamint a két intézménytípus hasonlóságából fakadó közös kihívásokra adott válaszok.

Homor Péter